

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 891 din 16.12.2020

Dosar nr: 781/ 2020

Petiția nr: 6748/ 29.10.2020

Petent:

Reclamat:

Obiect: petentul sesizează o posibilă faptă de discriminare ca urmare a publicării de către partea reclamată a unui articol în spațiul public, prin care se lezează un întreg grup de oameni, atingând imaginea și drepturile tuturor creștinilor aflați sub oblăduirea Patriarhiei Române.

I. Numele, domiciliul și sediul părților

Numele și domiciliul petentei

1.

Numele și sediul părții reclamate/martorilor

2.

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

3. Petentul sesizează Consiliul cu privire la presupusa faptă de discriminare petrecută cu ocazia publicării de către partea reclamată a articolului cu titlul "Satana în sutană", acesta fiind considerat discriminatoriu din momentul emiterii lui în spațiul public, lezând un întreg grup de oameni prin atingerea imaginii și drepturilor creștinilor aflați sub oblăduirea Patriarhiei Române.

III. Procedura de citare

4. În temeiul art. 20, alin. 4 din OG nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare.

5. Prin adresa nr. 6748/ 10.11.2020 a fost citat petentul, iar prin adresa nr. 7191/ 10.11.2020 a fost citată partea reclamată, părțile fiind înștiințate de faptul că, având în vedere situația evoluției epidemiologice determinate de răspândirea coronavirusului SARS-Cov2, acestea au posibilitatea de a trimite în scris puncte de vedere/ note scrise/completări la petiție, precum și orice alte acte sau dovezi/ probe, soluționarea speței urmând a se face în lipsă, cu acordul părților din dosar, acestea având un termen de comunicare a modalității asupra căreia decid în legătură cu audierea părților conform procedurii comunicate în adresă (filele 18-19 la dosar).

6. Prin adresa nr. 7526/23.11.2020, petentul a comunicat că nu este de acord cu soluționarea în lipsă și a solicitat ca soluționarea speței să se facă cu audierea părților, urmând ca aceasta să aibă loc atunci când situația o va permite (filele 21-23 la dosar).

7. Prin adresa nr. 6748/17.11.2020 a fost citat petentul, iar prin adresa nr. 7648/27.11.2020 a fost citată partea reclamată, părțile fiind citate pentru ședința de audieri din data de 07.12.2020 (filele 24-32 la dosar).

8. Petentul a depus la dosar un punct de vedere înregistrat cu nr. 7695/02.12.2020 (filele 34-41 la dosar) și și-a exprimat acordul cu privire la soluționarea în lipsă a petiției.

9. Prin adresa nr. 7785/04.12.2020 au fost comunicate părții reclamate înscrisurile transmise la dosar, respectiv punctul de vedere depus de petent (fila 37 la dosar).

10. La ședința de audieri din data de 07.12.2020 partea reclamată a fost prezentă iar petentul nu s-a prezentat.

11. Procedură legal îndeplinită.

IV. Susținerile părților

Susținerile petentului

12. Prin adresa înregistrată cu nr. 6748 din data de 29.10.2020, petentul sesizează Consiliul cu privire la presupusa faptă de discriminare apărută cu ocazia publicării de către partea reclamată a articolului cu titlul "Satana în sutană" pe site-ul republica.ro.

13. În fapt, petentul arată următoarele:

13.1. Partea reclamată a încercat să ofere un răspuns Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, care apără dreptul credincioșilor de a participa la pelerinaj însă, răspunsul jurnalistului, oferit sub formă de articol cu titlul „Satana în sutană” și publicat pe site-ul „Republica” la următoarea adresă - <https://republica.ro/satana-in-sutana>, atinge dreptul la libertatea religioasă, discriminând persoanele creștine.

13.2 Citând un fragment din articolul publicat în data de 28.10.2020, petentul consideră că jurnalistul compară în mod direct creștinii păstoriți de Preafericitul Părinte Patriarh cu niște vite:

„ Pentru a prosti oamenii, șarlatanul n-are nevoie de matematică, nici de logică - o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește”.

13.3 Petentul arată că el, personal, se numără printre creștinii ortodocși aflați sub ascultare față de Părintele Patriarh , și se simte discriminat să fie comparat cu o vită, doar din cauza credinței pe care o are, pe care o iubește și la care ține extrem de mult.

14. Articolul publicat la data de 28.10.2020 pe site-ul republica.ro si accesat de petent este redat în întregime în cele ce urmează:

“În urmă cu milenii, preoții egipteni înfricoșau populația prevestind că Amon Ra, zeul Soarelui, își va ascunde chipul în miez de zi deoarece oamenii nu-l adorau îndeajuns, pe el și întruchiparea sa pe Pământ, Faraonul, viitoarea mumie. În ziua prezisă, Soarele se înnegrea, poporul cădea în genunchi gemând disperat, dar preoții îl implorau pe Ra să-și ierte robii și să lumineze din nou – ceea ce se și întâmpla.

IPS , căpetenia BOR, arată că ortodoxia românească a rămas la nivelul de acum câteva mii de ani al cultului egiptean. Ba, de fapt, și mai jos, căci preoții din Teba măcar știau destulă astronomie ca să calculeze timpul eclipselor. Pentru a prosti oamenii, șarlatanul n-are nevoie

de matematică, nici de logică – o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește: ascultați ce vă spun, fiindcă a interzis pelerinajul la moaștele Sf. Dimitrie în octombrie 1989, comunismul a căzut peste câteva luni. Post hoc, ergo propter hoc – după, deci, din cauza. Carevasăzică, așa o să pățească acum și guvernul la alegerile din decembrie. „Dumnezeu nu se lasă batjocorit!”, a mai cuvântat pescarul de oameni cu prostovolul.

Dumnezeu, nu, dar sufletele celor uciși pentru că nu s-au supus bestiiilor comuniste, pot fi batjocorite, ÎnaltPreaFericite, nu? Trupurile victimelor regimului diavolesc al lui Ceaușescu și Dej, culminând cu cei care s-au lăsat omorâți pentru libertate la Timișoara și în toată țara, nu fac nici cât negrul de sub unghia de la piciorul Sf. Dimitrie, băi, prietene al omului?

Ștăbimea Bisericii Ortodoxe Române a fost aliata lui Ucigă-I Toaca sub comunism. Ba chiar a fost Răul însuși: satanele în sutană i-au turnat cuvios la Securitate pe credincioșii care li se mărturiseau, n-au zis nici bleau la toate crimele regimului, la distrugerea satelor, la dărâmarea și alungarea pe roate a bisericilor, i-au cântat în strună lui Ceaușescu până în ultima clipă: pe 19 decembrie 1989, BOR îi trimitea o scrisoare de mulțumire dictatorului, ridicându-l în slăvi mai ceva pe ca Iisus Hristos. Iar pe martirii Timișoarei îi numea huligani.

Grea misie a avut Dumnezeu batjocorit la Sf. Dimitrie: să dea jos comunismul în vreme ce armata Lui de popi trădători din România l-a stat din răspuțeri împotriva...”

15. În concluzie, petentul consideră că fapta este o discriminare evidentă, care nu atinge o singură persoană, ci lezează un întreg grup de oameni, în speță atinge imaginea și drepturile tuturor creștinilor aflați sub oblăduirea Patriarhiei Române.

16. Pe cale de consecință, petentul consideră că prin fapta ce face obiectul petiției a fost discriminat iar faptele descrise se încadrează în prevederile OG nr. 137/2020. Totodată, petentul solicită constatarea săvârșirii contravenției prevăzută de art. 15 din OG nr. 137/2020, precum și sancționarea de către CNCD a actului/faptei discriminatorii săvârșită de către partea reclamată la data de 28.10.2020, cu obligarea părții reclamate de a publica, în mass-media, un rezumat al hotărârii prin care se constată săvârșirea contravenției, precum și orice măsură necesară pentru înlăturarea consecințelor acestei fapte.

17. În susținerea argumentelor sale, petentul a atașat proba cu înscrisuri precum și direcționarea către următorul link: <https://republica.ro/satana-in-sutana>

18. Prin adresa cu nr. 7695/02.12.2020, petentul a transmis la dosar un punct de vedere prin care arată următoarele:

18.1 Cu privire la soluționarea în lipsă a cauzei, petentul arată că a luat cunoștință de solicitarea părții reclamate ca părțile să participe la ședința de audieri și argumentează solicitarea sa de soluționare în lipsă a petiției:

- argumentul legat de distanță, cumulat cu actuala stare de pandemie în care ne aflăm, petentului fiindu-i imposibil să se deplaseze pe distanțe mari, în special într-un județ distinct decât cel în care se află domiciliul său, din cauza virusului.

- petentul consideră că prezența lui fizică la ședința de audieri nu ar avea un rost în cauză, întemeindu-si afirmația chiar pe practica Consiliului care prevede că reclamatului îi revine sarcina de a demonstra că afirmațiile/faptele sale nu sunt discriminatorii, petentul având doar rolul de a le semnală, fiind conștient de faptul că decizia Consiliului director îi poate fi nefavorabilă.

18.2 Petentul consideră că petiția pe care a înaintat-o este fondată, fapta descrisă fiind, în opinia acestuia, o discriminare, în opoziție cu opinia părții reclamate, care consideră petiția ca fiind neîntemeiată. Problema care a dus la limbajul incalificabil pe care l-a folosit jurnlistul

este aceea că partea reclamată consideră că este specialist în aproape toate problemele, având opinii în numeroase domenii, de la medicină și teologie până la istorie, politică, geopolitică și sport fiind o mare problemă ca, în calitate de jurnalist să emiți opinii nefondate, să te erijezi în expert, când în urma unei minime verificări acele opinii sunt desființate.

18.3 În opinia petentului, aceasta este ceea ce se numește, în termeni specifici, propagarea unui fake-news, problemă considerată gravă, mai ales la nivel jurnalistic, un exemplu în acest sens fiind extras din articolul avut în vedere, publicat pe site-ul „Republica” cu titlul „Satană în sutană”, unde se poate citi următorul pasaj:

„IPS , căpetenia BOR, arată că...”.

În opinia petentului, un simplu creștin practicant, fără să aibă studii necesare în domeniu, rămâne nedumerit la citirea acestei structuri, deoarece el știe că adresarea corectă la adresa „căpeteniei BOR” este aceea de Preafericitul Părinte Patriarh , Preafericitul , sau, în sfârșit, prescurtat ca PF și în niciun caz IPS (IPS= Înaltpreasfințitul - formulă rezervată Mitropoliților și Arhiepiscopilor, și nu Patriarhului). Acest detaliu de ordin tehnic, care nu are relevanță în rezolvarea petiției, aruncă însă o umbră mare de dubiu cu privire la opiniile emise de către partea reclamată, opinii emise în diverse alte domenii, față de care nu demonstrează o cunoaștere suficient de riguroasă, necesară unui formator de opinie în respectivele sectoare.

19. Petentul consideră că, pe lângă a avea dreptul sau nu de a omite opinii, este important și modul cum se realizează aceasta. În toate aparițiile publice ale părții reclamate în calitate de jurnalist, se poate observa că acestea sunt pline de agresivitate, ură, injurii și limbaj incalificabil pentru un pretins jurnalist profesionist, în opinia petentului, discriminările, fie directe sau indirecte, fiind atât de numeroase încât e fizic imposibil de semnalat fiecare dintre ele.

20. Cu privire la aspectele de fond, petentul arată că următorul pasaj din text este cel pe care îl consideră discriminatoriu, cu analiză îndreptată asupra acestui text: „*Pentru a prosti oamenii, șarlatanul n-are nevoie de matematică, nici de logică - o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește: ascultați ce vă spun...*”.

21. Astfel, în opinia petentului:

21.1 Primul aspect este cu referire la substantivul „șarlatan” alăturat numelui Preafericitului Părinte . În Dicționarul explicativ al limbii române se observă că “șarlatan” are următoarea definiție: „*Șarlatan, șarlatani, s. m. Persoană necinstită care înșală buna-credința a cuiva; farsor; escroc. - din fr. charlatan.*” Se observă că dicționarul ridică problema unui nou cuvânt, pe care îl oferă ca sinonim pentru șarlatan și anume escroc. Același dicționar spune că escroc înseamnă următoarele: „*Escroc, -oacă, escroci, oace, s. m. înseamnă persoană care înșală pe alții și își însușește, prin mijloace frauduloase bunuri străine; pungaș, șarlatan – din fr. escroc.*” (Dicționarul Explicativ al Limbii Române, București, 2009).

Potentul nu înțelege de pe ce poziție face partea reclamată astfel de asocieri între Preafericitul și șarlatania dacă nu are o poziție de pe care să susțină acestea, afirmația șarlatan fiind sinonim cu „penal”, în accepțiunea termenului de infractor. Afirmația este una gratuită, discriminatorie și agresivă, care nu are o bază sau o argumentare coerentă, infractorul fiind doar persoana condamnată definitiv de o instanță de judecată în timp ce Patriarhul nu a fost nici condamnat penal, nici urmărit penal și nici nu a fost vreodată cazul despre așa ceva.

21.2 Totodată, petentul reamintește sancțiunea contravențională acordată de CNCD unui înalt demnitar al statului, care a folosit sintagma de „penali” cu referire la persoane care nu au fost condamnate definitiv de către justiție, adresarea „penali” fiind folosită la modul general, abstract, fără nominalizarea unei anumite persoane. La momentul respectiv, CNCD motiva decizia spunând: „*Utilizarea termenului „penali”[...] reprezintă discriminare și încalcă dreptul la*

demnitate a persoanelor care se află în procedură judiciară fără a fi condamnat potrivit art. 2, alin. 1, și art 15. din OG nr. 137/2000, republicată. S-a aplicat amenda contravențională în cuantum de 2000 lei.” (comunicat al CNCD <https://cncd.ro/2018-0S-09-comunicat-de-pre5a-referitor-la-hotararea-adoptata-de-colegiul-director-al-cncd-in-sedinta-din-data-de-09-05-2018>).

21.3. Petentul consideră că se pune problema dacă sintagma: „căpetenia BOR (...) șarlatanul ”, nu este chiar o formă mai gravă de discriminare, deoarece, dacă în primul caz s-a făcut o referire generală, aici partea reclamată nominalizează o anumită persoană, în speță Preafericitul , iar dacă se mai adaugă și tenta anti-religioasă, chiar anti-confesională care se regăsește în discursul părții reclamate, argumentele în favoarea autorului articolului scad semnificativ.

21.4. În opinia petentului, articolul publicat reprezintă o discriminare numai după acest prim punct, mai cu seamă că deja există un precedent în care CNCD a acordat o contravenție pentru o faptă similară, însă, discriminarea nu se rezumă doar la atât, ea continuă și se extinde asupra unui întreg grup religios, în speță creștinii ortodocși.

22.1 Al doilea aspect, care, în opinia petentului oferă legitimitate petiției izvorăște din fragmentul: „ (...) pentru vitele ce le păstorește”. Pentru a întâmpina posibilitatea autorului de a încerca să ofere o altă interpretare decât cea evidentă pentru a nu fi tras la răspundere, petentul folosește o deducție logică, care e mai greu de combătut.

Astfel, potrivit premisei 1: Preafericitul este Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, deci prin extensie, conducătorul tuturor creștinilor ortodocși membri ai Bisericii Ortodoxe Române.

Potrivit premisei 2: Patriarhul conduce strict creștinii ortodocși români, nu pe altcineva. În acest context rezultă clar concluzia logică: sintagma „vitele ce le păstorește”, face referire în mod clar și direct la creștinii ortodocși români, din moment ce s-a stabilit că aceștia sunt singurii aliați sub păstoria Patriarhului, nefiind loc de alte interpretări.

Desigur, dacă declarația părții reclamate ar fi fost la modul general, ar fi fost mai dificil de demonstrat existența unei discriminări. Dacă ar fi afirmat, de pildă, „credincioșii lumii sunt vite”, se ridicau mai multe dificultăți, deoarece nu se știa care sunt credincioșii lumii și nu avea cine să stabilească care oameni, dintre cei cu multe credințe, intră în această categorie, însă exprimarea în cazul de față este cât se poate de clară - toți cei păstoriți de Patriarhul sunt, în opinia autorului, vite. De remarcat faptul că intră în discuție și confesiunea, nu doar credința generală în Dumnezeu, indiferent de confesiune. În cazul de față, Patriarhul conduce ortodocșii români, și nu catolicii, protestanții, reformații, etc., creștini la rândul lor. În acest context, este de înțeles un creștin ortodox român care s-ar putea întreba cu ce a greșit să fie numit vită și de ce ar fi mai prejos decât alți credincioși membri ai altor confesiuni decât cea ortodoxă. Deci declarația vizează în mod direct ortodocșii, care au tot dreptul să reclame că sunt discriminați în comparație cu alte confesiuni care nu au trecut prin același tratament atât de dur, nedrept și public aplicat de jurnalist ortodocșilor români.

22.3. Totodată, petentul consideră că un element agravant al acestei discriminări îl reprezintă următoarele date: conform recensământului din 2011, un număr de 16.307.004 de cetățeni, reprezentând 86,45% din populație, s-au declarat ortodocși, conform propriilor lor declarații. Denumirea de vite acordată unui număr de peste 80% din populația țării, pare un lucru extrem de șocant, imputabil celui ce a făcut acțiunea, iar acesta trebuie să ofere explicațiile și să fie sancționat în conformitate cu gravitatea faptei.

23. Petentul, de confesiune creștin ortodoxă, consideră că afirmațiile părții reclamate sunt extrem de grave și reprezintă, dincolo de orice dubiu, o discriminare vădită, pe criterii

religioase, și o încălcare a dreptului fundamental la demnitate umană, pe considerentul că oamenii nu pot să fie denumiți vite, fiind inadmisibil, într-o țară civilizată și democratică, compararea acestora cu niște vite, de pe poziția închipuită de jurnalist.

24. În opinia petentului, atacarea unei confesiuni anume, separată de credința generală în Dumnezeu, care poate să existe în multe alte confesiuni, este foarte ușor de constatat în cazul de față ca fiind o discriminare. De asemenea, petentul consideră că, pe lângă aceasta, este anormal să aduci acuze nefondate unei persoane precum „șarlatan”, „penal” etc., mai ales în lipsa unor decizii ale singurelor organisme care au dreptul să facă astfel de caracterizări, în speță, instanțele de judecată, prin hotărâri definitive.

25. În concluzie, petentul solicită constatarea savârșirii contravenției prevăzută de art 15 din OG nr. 137/2020, precum și sancționarea de către CNCD a actului/faptei discriminatorii săvârșită la data de 28.10.2020 de către partea reclamată în calitate de jurnalist, precum și, pentru reparația morală ce trebuie adusă credincioșilor ortodocși, obligarea părții reclamate la următoarele:

1. Publicarea deciziei pe canalele media,
2. Înlăturarea articolului discriminator în cauză de pe site-ul unde a fost publicat, sau modificarea sintagmelor discriminatorii,
3. Prezentarea de scuze publice la adresa Patriarhului ,
4. Prezentarea de scuze publice la adresa tuturor creștinilor ortodocși români care au fost comparați, fără vina și voia lor, cu niște vite.

Susținerile părții reclamate

Susținerile părții reclamate

26. În ședința de audieri din data de 07.12.2020, partea reclamată a susținut următorul punct de vedere:

26.1 Cu privire la participarea părților la ședința de audieri, partea reclamată arată că sesizarea petentului în acest sens nu are obiect.

26.2 În ceea ce privește fondul discuției, partea reclamată arată că petentul are o problemă cu el ca persoană și nu ca jurnalist, inventând o acuză adresată acestuia prin afirmații la adresa lui și nu referitor la ceea ce a scris și exprimă în articol. Petentul a venit cu o acuză falsă la adresa părții reclamate și, pretinzând că a vrut să spună despre patriarh că este un escroc, a scos din context anumite cuvinte. Partea reclamată arată că discursul a avut o altă conotație, argumentele fiind de natură politică și morală spre deosebire de ceea ce a vrut să expună petentul cu privire la faptul că patriarhul este necinstit.

27. Referitor la articolul publicat, partea reclamată arată că și-a exprimat opinia în contextul pandemiei având în vedere tensiunile dintre stat și BOR ca rezultat al limitărilor impuse de stat privind exercitarea libertății de credință religioasă în perioada de pandemie și, în opinia sa, acest articol nu aduce atingere dreptului la manifestarea credințelor religioase.

28. De asemenea, partea reclamată arată că prin titlul articolului a dorit să exprime un răspuns la declarația Patriarhului , criticând declarația acestuia referitor la mutarea moaștelor și interzicerea pelerinajului în anul 1989, precum și exprimarea acestuia cu privire la căderea comunismului în România, care, în opinia patriarhului, a fost o consecință a interzicerii pelerinajului și a mutării moaștelor în altă locație.

29. Partea reclamată consideră că prin aceste afirmații ale patriarhului au fost jigniți oamenii care au murit pentru căderea comunismului în România, acei oameni care au murit ca niște martiri, aspect care nu a fost considerat de către patriarh un motiv suficient pentru căderea comunismului, nuanța politică a declarației patriarhului atrăgând critici mult mai largi.

30. Partea reclamată arată că în articolul publicat a criticat declarația patriarhului referind o paralelă dintre Revoluția din 1989 și expunerea privind interzicerea pelerinajului sau mutarea moaștelor în alt loc pentru pelerinaj, paralelă expusă de patriarh între evenimentele din 1989 și posibilele consecințe ale deciziei Guvernului de a limita accesul la pelerinajul credincioșilor în prezent, din considerente de protecție a sănătății publice. În opinia părții reclamate, patriarhul, deși nu este politician, prin această afirmație a intrat în politică, a certificat declarația cu o implicare politică majoră și a călcat în picioare istoria țării, jignind martirii care s-au jertfit la Revoluția din 1989.

31. Totodată, partea reclamată arată că nu se amestecă în chestiunile religioase, nu are nimic cu religia creștin-ortodoxă și nu contestă nimănui dreptul de a merge în pelerinaj la moaște, așa cum orice persoană are dreptul de a merge la teatru.

32. În continuare, partea reclamată arată că articolul scris și publicat a venit cu intenția de a critica paralela pe care patriarhul a făcut-o între situația de pandemie și evenimentele din 1989, aceste afirmații fiind de natură politică deoarece a fost vorba de jignirea poporului român și istoria acestuia, în cursul deceniilor fiind, de asemenea, deportați și uciși și mulți preoți.

33. În ceea ce privește exprimarea din articol cu privire la *vitele ce le păstorește*, partea reclamată arată că el nu îi consideră vite pe credincioșii creștin-ortodocși și nu i-a descris pe toți credincioșii ca fiind vite păstorești, așa cum fals consideră petentul în expunerea lui, ci a încercat să critice enoriașii care preiau declarațiile patriarhului fără ca acestea să fie trecute prin filtrul gândirii critice, susținute totodată, de faptele istorice atestate.

34. În continuarea expunerii, partea reclamată arată că a considerat că sunt vite acele persoane care au un discernământ redus și care au crezut în ceea ce a afirmat patriarhul cu privire la paralela între situația de pandemie și evenimentele din 1989, neavând în intenție să îi considere pe toți credincioșii ca fiind vite și neavând în intenție să folosească termenul de vite pentru toți. Aceasta a fost în considerarea faptului că pot fi privite ca vite doar acele persoane care primesc o direcție de la patriarh fără să analizeze și să discearnă, căci și patriarhul îi consideră așa ca urmare logică a declarației lui, exact cum și ciobanul dă o direcție către turma pe care o păstorește.

35. În acest sens, ulterior primului articol publicat cu titlul "Satana în sutană", s-a depus public și un articol explicativ, în data de 30.10.2020, cu titlul „Oameni și vite” în care partea reclamată expune raționamentul său cu privire la termenul de vită care i-ar fi supărat pe credincioși.

În ședințele de înfierare a subsemnatului, organizate turbo la canalele tv care luptă dârz împotriva rațiunii și bunului simț, precum și în destule postări pe internet, se sare în sus că i-aș fi făcut „vite” pe credincioșii ortodocși. Vita e calul de bătaie, de altceva din ce-am scris nu se agață bodigarzii BOR, că frige.

Iată fraza integrală, nu trunchiată pentru uzul manipulării: „Pentru a prosti oamenii, șarlatanul n-are nevoie de matematică, nici de logică, o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește: fiindcă a interzis pelerinajul la moaștele Sf. Dimitrie în octombrie 1989, comunismul a căzut peste câteva luni”.

Și iată firul logic.

- Înaltul Preafericit păstorește vite.

- Această afirmație nu exclude nicidecum faptul că ÎPF păstorește și oameni.
- ÎPF s-a adresat tuturor credincioșilor, oameni și vite.
- La zicerea sa „interzis pupat moaște = căzut comunism”, care conține tot atâta rațiune și bun-simț cât strigătura hăis! sau cea!, nu pot reacționa oamenii, ci doar vitele, adică acele persoane care posedă discernământul vițelului când contemplă poarta nouă în raport cu cea veche.
- Ergo, „vită” ești dacă iei de bună „interzicere pupat moaște = căzut comunism”, nu dacă ești creștin ortodox.

Acest raționament se bazează pe o ipoteză: nu toți credincioșii din țara asta cred în nerușinarea sinistră a minciunii că BOR, pupătoarea în dos a Ceaușeștilor când nu erau încă moaște, a dat jos comunismul cu ajutorul lui Dumnezeu. Dacă ipoteza se dovedește greșită, atunci nu mai am nimic de spus.

Ba nu, ar mai fi ceva. Îmi arată și mie un creștin înțelept unde zice Iisus să te închini la moaște?

36. În ceea ce privește titlul articolului, partea reclamată arată că acesta nu este nou, titlul a mai fost folosit în activitatea sa gazetărească și se referă la paralela între comunism și căderea comunismului, consemnând critica la nivelul BOR și certificând atitudinea și duplicitatea bisericii în aceste perioade, fapte care sunt deja atestate de istorie.

37. În concluzie, partea reclamată arată că nu s-a manifestat împotriva credințelor religioase și a drepturilor credincioșilor de a-și exercita credința, ci și-a exprimat critica în contextul pandemiei cu privire la opinia patriarhului și la nivelul BOR, toate argumentele fiind de natură politică, iar acest articol nu atinge dreptul la manifestarea credințelor religioase ale oamenilor.

V. Motivele de fapt și de drept

38. **În fapt**, Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra afirmațiilor pe care, în dezbateră publică privind relația dintre cultul ortodox și statul român cu privire la restricțiile impuse de stat în vederea protejării sănătății populației și prevenirea răspândirii bolii COVID-19, partea reclamată le-a postat pe site-ul republica.ro cu referire la Patriarhul României, BOR și credincioșii ortodocși. Trebuie specificat și faptul că mesajul, pe lângă adresarea directă către patriarh, se referă atât la instituția BOR cât și la organizația BOR care include și enoriașii.

39. **In drept**, În soluționarea prezentei sesizări constatăm că sunt incidente următoarele texte de lege:

- art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;

- art. 1, alin. (3), art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;

- art. 2, alin. (1) și art. 15 din OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

40. Pe fond, Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării pe criteriul apartenenței religioase, a discursului de ură, raportat la declarația din articol a părții reclamate, obiect al prezentei sesizări. Analiza urmărește să stabilească dacă, în acest caz, s-a depășit limita libertății de exprimare și, în consecință, se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit, potrivit art. 2, alin (1) coroborat cu art. 15 din OG nr. 137/2000.

41. Colegiul director reține că este mai mult decât evident faptul că fapta a fost săvârșită în public, astfel cum prevede art. 15 din OG nr. 137/2000, mesajul text al jurnalistului fiind

postat pe pagina oficială de internet a site-ului republica.ro, articolul fiind publicat într-un spațiu public.

42. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie:

- să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- să urmărească un scop legitim,
- să fie necesară într-o societate democratică și
- să fie proporțională cu scopul urmărit (Corneliu Bârsan, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Ingerința să fie prevăzută de lege

43. Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2, alin. (1) coroborat cu art. 15 din OG nr. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborate cu art. 2, alin. (8) din OG nr. 137/2000 potrivit căruia *„prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”*. Apreciam că ambele texte normative sunt previzibile și accesibile, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Ingerința să urmărească un scop legitim

44. Raportat la scopul legitim urmărit prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane a tuturor persoanelor aparținând cultelor religioase din România, inclusiv a persoanelor care aparțin religiei creștin-ortodoxe.

45. Pentru a se produce o atingere, o încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile din articol, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură, ori
- un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane legat de convingerile acestora, astfel cum prevede art. 15 din OG nr. 137/2000, republicată.

46. Colegiul director constată că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite. Fără putință de tăgadă, dispozițiile OG nr. 137/2000 satisfac exigența previzibilității și accesibilității normei de incriminare a conduitei incriminate și totodată sunt edictate în scop legitim (particularizat la cauza de față, restrângerea dreptului la liberă exprimare este justificată atunci când acesta este exercitat în astfel de condiții încât afectează drepturile altora).

Necesitatea ingerinței

47. Rămâne de competența Colegiului director să stabilească dacă interferența în libertatea de exprimare *„este necesară într-o societate democratică”*. În acest demers, Colegiul director analizează dacă există motive *„relevante și suficiente”* care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei *„nevoi imperioase”* („pressing social need”).

48. Identificarea unei *„nevoi imperioase”*, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare

la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei „nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.)

49. În conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre dispun de o „margină de apreciere” în stabilirea limitării libertății de exprimare. Autoritățile statelor membre au un contact direct și permanent cu realitățile sociale și sunt primele care se pronunță asupra existenței unei „nevoi sociale presante”. Marginea de apreciere se va stabili potrivit standardelor minime ale CEDO (vezi Handyside c. Regatul Unit par. 48 și par. 49).

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

50. În scopul de a determina dacă substraturile textului din articolul postat de către partea reclamată pe pagina site-ului republica.ro, obiect al prezentei sesizări, constituie instigare la ură prin care se încalcă dreptul la demnitate al enoriașilor, credincioși creștin-ortodocși, Colegiul director urmează a examina: **obiectivul** urmărit de partea reclamată, conținutul declarațiilor, contextul în care au avut loc, rolul în societate al persoanei - autorul articolului și al afirmațiilor din articol.

Obiectivul urmărit de către partea reclamată

51. Obiectivul urmărit de către partea reclamată este important:

- a dorit acesta să informeze publicul cu privire la un subiect, informație de interes public?
- a avut acesta intenția de a discrimina persoanele aparținând religiei ortodoxe? sau
- a urmărit doar emiterea unui punct de vedere despre patriarh, BOR ca entitate, enoriași, fără a realiza conotațiile reale ale textului?

52. Astfel, OG nr. 137/2000, art. 2, alin. (1) definește ca fiind discriminare orice faptă care are „ca scop sau efect” încălcarea unui drept prevăzut de lege, deci include atât intenția, cât și culpa ca forme ale vinovăției.

53. Prevederile art. 15 din OG nr.137/2000 sancționează două categorii de fapte și anume:

- propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională (teza I) și apoi
- comportamentul care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia (teza II).

54. Distincția între cele două categorii de fapte este fundamentală, fiind de subliniat faptul că:

- dacă propaganda naționalist-șovină ori instigarea la ură rasială sau națională presupune intenția, cea de a doua categorie de fapte prohibite de articolul mai sus citat
- nu presupune demonstrarea intenției autorului, concluzie ce rezultă explicit din formularea textului normativ: “*comportamentul care are ca scop sau vizează (...)*”

55. Este extrem de greu în a stabili scopul unei afirmații de genul celei care formează obiectul cauzei, însuși partea reclamată invocând caracterul politic al afirmației, ceea ce ar putea duce la ideea că aceasta nu a fost întâmplătoare.

Jurnalistul a căutat să critice declarația patriarhului care a referit o paralelă între evenimentele de la Revoluția din 1989 și expunerea privind interzicerea pelerinajului din acel an, cu așezarea moaștelor în altă locație, precum și posibilele consecințe ce vor urma ca urmare a deciziei actuale a Guvernului, luată din considerente de protecție a sănătății populației, de a limita accesul la pelerinajul din anul 2020, jurnalistul considerând că prin această afirmație, patriarhul a intrat în sfera politică, certificând declarația cu o implicare politică majoră și călcând în picioare istoria țării prin jignirea martirilor care s-au jertfit la Revoluția din 1989. Partea reclamată a scris și publicat articolul, în calitate de jurnalist, cu intenția de a dezaproba și critica paralela pe care patriarhul a făcut-o între evenimentele din 1989 și situația de pandemie, în opinia lui aceste afirmații fiind de natură politică deoarece a fost vorba de jignirea poporului român și de istoria acestuia, considerându-le ca o formă de dezinformare a credincioșilor creștin-ortodocși și neavând intenția de a se amesteca în chestiunile religioase și de a contesta dreptul enoriașilor de a merge în pelerinaj.

56. Distincția din art. 15 al OG nr. 137/2000 califică drept neîntemeiată apărarea părții reclamate, conform căreia nu a urmărit nicidecum să creeze o atmosferă degradantă sau umilitoare față de persoanele de religie creștin-ortodoxă, ci a fost un mesaj care ar face referire la conducerea Bisericii Ortodoxe Române (BOR) abordând un subiect de interes național, cât timp fapta sancționată de teza a doua din art.15 al OG nr. 137/2000 nu presupune că autorul acesteia a urmărit producerea consecințelor arătate, fiind suficient ca mesajul în sine să fie susceptibil de a conduce la atare rezultat. Or, articolul în speță este susceptibil și are potențialul pericolului de instigare la ură ori de comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare la adresa persoanelor aparținând religiei creștin-ortodoxe, deoarece afirmațiile au fost asimilate ca fiind unele discriminatorii, nu doar la adresa patriarhului și a membrilor Bisericii Ortodoxe Române (BOR) ci și la adresa credincioșilor care aparțin religiei creștin-ortodoxe.

57. De aceea, lipsa efectului negativ al afirmației sancționate este irelevantă, subliniind Colegiul director că incriminarea faptei prevăzute de art.15 din OG nr.137/2000 are „în vedere potențialul pericolului generat de propaganda naționalist-șovină, instigarea la ură rasială sau națională ori de comportamentul care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare”, ceea ce face inutilă dovedirea unei urmări efective a conduitei incriminate. Este de observat că dispozițiile OG nr.137/2000 disting explicit situațiile în care urmarea efectivă a comportamentului discriminatoriu are valențe juridice, exemplificative fiind prevederile art. 2, alin. (1) care sancționează tratamentul diferențiat dacă a avut ca scop afectarea exercițiului sau lipsirea de substanță a drepturilor și libertăților protejate în condiții de egalitate sau, dimpotrivă, nu a avut acest scop dar efectul tratamentului constă tocmai în afectarea exercițiului sau în lipsirea de substanță a drepturilor și libertăților protejate; dispozițiile art. 2, alin.(3), alin. (4), alin. (5); art. 6-11, respectiv art. 14 din ordonanță instituind contravenții de rezultat.

58. Contravenția sancționată de art.15, teza II din OG nr.137/2000 nu este una de rezultat, ci una de pericol, astfel că pentru a fi consumată nu este necesară producerea efectivă și, procedural vorbind, dovada rezultatului vătămător, fiind evident că omisiunea legiuitorului de a condiționa caracterul contravențional al unei asemenea fapte de o urmare efectivă este firească, dat fiind caracterul, în primul rând preventiv, al legislației în materia combaterii discriminării pe criterii de rasă sau origine etnică.

59. Foarte probabil că o eventuală reglementare sub condiția rezultatului, în cazul anterior analizat, ar conduce la o reacție tardivă a autorității de resort și mai mult decât probabil,

insuficientă.

60. În ceea ce privește apărarea invocată prin raportare la încălcarea art.2, alin.(8) din OG nr.137/2000, în sensul încălcării libertății de exprimare, este de subliniat că o atare libertate nu este absolută și o atare concluzie este fondată în primul rând pe dispozițiile art.30, alin.6 din Constituție, potrivit cărora libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

61. În același sens, jurisprudența CEDO statuează că libertatea de exprimare comportă îndatoriri și responsabilități și poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Conținutul declarațiilor și contextul în care a fost emis mesajul

62. În ceea ce privește conținutul articolului, Colegiul director constată că partea reclamată a publicat articolul cu titlul „Satana în sutană” pe site-ul republica.ro din care se desprinde următorul text:

„Pentru a prosti oamenii, șarlatanul n-are nevoie de matematică, nici de logică, o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește: fiindcă a interzis pelerinajul la moaștele Sf. Dimitrie în octombrie 1989, comunismul a căzut peste câteva luni”.

63. Articolul a fost publicat în contextul în care, în dezbaterea publică privitoare la relația dintre cultul ortodox și statul român, jurnalistul a dorit să exprime un răspuns la declarația Patriarhului, având o critică la declarația patriarhului referitor la mutarea moaștelor, precum și exprimarea acestuia cu privire la căderea comunismului în România, care, în opinia patriarhului, *a căzut din cauza așezării moaștelor în alt loc, spre închinare.*

64. Colegiul director constată comportamentul intimidant, ostil și degradant al mesajului, ce rezultă din următoarele considerente:

- mesajul promovează folosirea unor comparații de natură discriminatorie, de o gravitate accentuată *“o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește”*, expresie care produce un impact puternic și negativ în conștiința colectivă, în societate și în rândul credincioșilor creștin-ortodocși.

Astfel, suntem în prezența unei atitudini ostile, degradante sau negative față de un grup pe criteriul convingerilor religioase care se fundamentează pe o comparație cu conotație negativă, utilizată în mod deliberat peiorativ, cu scopul de a produce un impact negativ.

Suntem în prezența unei atitudini:

- ostile, degradante sau negative față de un grup,
- care se fundamentează pe o comparație cu mesaj ofensator cu referire la enoriași.

Comparația *cu vitele pe care patriarhul le păstorește* ar fi putut fi argumentată în situația în care în textele religioase (ex: Biblia) ar fi fost menționată noțiunea de *cireadă* însă, așa cum bine se cunoaște, în tradiția biblică există o imagine determinantă pentru păstor și turma pe care acesta o păstorește.

Comparația *cu vitele pe care patriarhul le păstorește* este utilizată în mod intenționat negativ, întrucât în accepțiunea colectivității vitele sunt asimilate unei categorii de animale domestice care acționează fără raționament. Utilizarea comparației cu bovinele este una

negativă, peiorativă, asimilarea cu animalele de povară - bou sau vacă - nefiind una onorantă sau măcar cu o conotație neutră.

În textele religioase se folosește termenul de turmă: oi și păstor, ce are corespondent de legătură cu familia ovinelor, făcând referire la natura lor blândă, pură și ascultătoare și fiind utilizată pentru conotație sau înțelesuri pozitive. Termenul de turmă condusă de liderul lor spiritual are o altă însemnătate și conduce la o altă conotație în religia creștin-ortodoxă, în concepția colectivă aceste animale de turmă având un înțeles de animale blânde, pure și de sacrificiu.

Textele religioase fac trimitere la cuvântul turmă, cu familia lexicală oaie, miel, păstor, în timp ce familia lexicală a turmei/cireadă este formată din văcar, ciurdar, vacă, bou. Prin analogie, corespondentul pentru turmă este asimilat ovinelor, animale domestice considerate ca făcând partea dintr-o categorie ce semnifică puritatea în timp ce corespondentul pentru cireadă este asimilat vitelor, animale care imprimă ideea că sunt fără raționament, fără discernământ.

- este asimilată ca fiind un mesaj ofensator.
- un mesaj, un comportament este considerat discriminatoriu atunci când:
- e bazat pe o gândire care neagă egalitatea dintre religii, sau
- are efectul de a submina egalitatea.

65. Modalitatea în care a fost transmis mesajul este relevant în analiza speței. Textul din articol, obiect al plângerii, este discriminatoriu întrucât conține atât comparații cât și afirmații care fac referire la Biserica Ortodoxă Română, patriarh și credincioșii creștin-ortodocși, afirmații ce sunt de natură a aduce atingere practicanților aparținând acestei religii.

66. Gravitatea mesajului rezultă din caracterizarea credincioșilor creștin-ortodocși ca fiind vite pe care patriarhul/biserica le păstorește. Apartenența religioasă a unei persoane are o amprentă deosebită atât asupra identității persoanei cât și asupra percepției oamenilor din jur. Legislația Uniunii Europene a inclus apartenența religioasă ca fiind unul dintre cele mai importante criterii protejate împotriva discriminării.

67. A califica creștinii ortodocși cu o turmă “de vite” poate fi asimilată unei batjocuri și nu reprezintă un punct de vedere pertinent sau perfect argumentat care să se fundamenteze pe aspecte relevante ce pot fi dovedite sau sunt de notorietate în spațiul public.

68. Mesajul este explicit discriminatoriu: a compara credincioșii ortodocși, enoriașii bisericii creștin-ortodoxe cu o turmă “de vite”, reprezintă o gravă atingere asupra persoanelor care aparțin religiei creștin-ortodoxe, atingând demnitatea acestora prin impactul social pe care îl creează. Conținutul mesajului creează o atmosferă ostilă, degradantă și umilitoare la adresa practicanților creștin-ortodocși potrivit art. 2, alin. (1) coroborat cu art. 15 din OG nr. 137/2000.

69. Întrebarea firească ar fi dacă această asociere era necesară în contextul numeroaselor tensiuni care au fost create ca urmare a măsurilor luate și a limitărilor impuse de stat, prin instituirea stării de urgență și stărilor de alertă determinate de pandemia COVID-19, restricții justificate pentru prevenirea răspândirii bolii și a protejării sănătății populației. Astfel, Colegiul director nu poate decât să constate faptul că în prezenta cauză s-a depășit limita libertății de exprimare.

Modul în care au fost făcute afirmațiile

70. Colegiul director urmează a analiza modul în care au fost făcute afirmațiile din articolul respectiv. Textul a fost publicat pe pagina de internet a site-ului republica.ro, unde partea reclamată a publicat articolul în calitate de jurnalist.

71. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, rolul, poziția autorului textului

din articol supusă controlului este determinantă. Este esențial pentru jurnaliști să evite comentariile care pot răspândi și pot conduce la creșterea intoleranței atunci când se exprimă în spațiul public.

Rolul în societate al persoanei, autor al afirmațiilor

72. Partea reclamată în calitate sa de formator de opinie este un jurnalist recunoscut ca o persoană extrem de influentă în social-media, cu o carieră jurnalistică vastă și extrem de apreciată. Ori, în acest context dar și raportat la pregătirea intelectuală a părții reclamate, este de natură îndoielnică faptul că nu ar fi cunoscut atât gravitatea afirmațiilor cât și impactul social. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană dar, în mod deosebit, are un caracter indispensabil pentru persoanele care sunt în categoria formatorilor de opinie, cu o vastă activitate gazetărească.

73. Având în vedere conținutul, contextul, obiectivul urmărit de partea reclamată, rolul în societate al persoanei, autor al afirmațiilor, Colegiul director constată că se justifică necesitatea ingerinței statului în libertatea de exprimare. Prin urmare, Colegiul director constată că în speță nu se poate admite invocarea libertății de exprimare, în sensul în care fapta s-ar încadra în limitele acesteia.

Concluzii

74. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (cunoscută în general sub denumirea de *Convenția europeană a drepturilor omului*) prevede, la art. 10, alin. 2, limitarea libertății de exprimare: *„Exercitarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau unor sancțiuni prevăzute de lege care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”* Prin urmare, în conformitate cu acest tratat internațional, în Europa libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Nu este lipsit de relevanță nici faptul că libertatea de exprimare este singurul drept cu privire la care *Convenția* subliniază: *„comportă îndatoriri și responsabilități”*. Totodată art. 17 al *Convenției* interzice abuzul de drept: *„Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup, sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de aceasta convenție.”*

75. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) analizează, în ordine, următoarele aspecte:

- existența unei limitări a libertății de exprimare;
- legalitatea restrângerii libertății de exprimare prin
  - existența unei norme juridice care prevede restrângerea;
  - calitatea normei juridice, și anume
    - ☒ accesibilitatea;
    - ☒ precizitatea;
    - ☒ previzibilitatea normei;

- legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de *Convenție* (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);

- necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

76. Necesitatea restrângerii într-o societate democratică este elementul cel mai subiectiv din analiza CEDO. Având în vedere acest fapt, CEDO a elaborat un set de principii aplicabile în domeniu, dintre care enumerăm:

- libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (ex. *Handyside împotriva Regatului Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49);

- exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (ex. *Handyside împotriva Regatului Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează pe alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (ex. *Otto-Preminger-Institute împotriva Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49);

- în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind/ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsată prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (ex. *Otto-Preminger-Institute împotriva Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50);

- toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (ex. *Gunduz împotriva Turciei*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 40);

- anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al *Convenției* (ex. *Jersild împotriva Danemarcei [Marea Cameră]*, nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 35);

- atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de *Convenție*, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (ex. *Norwood împotriva Regatului Unit*, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004);

- presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi — într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale — informații și idei de interes

public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă una din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (ex. Lingens împotriva Austriei, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41-42);

- presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (ex. Jersild împotriva Danemarcei [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);

- nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (ex. Jersild împotriva Danemarcei [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);

77. Situația din România este cât se poate de clară privind legalitatea restrângerii. Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale promovează respectarea dreptului la demnitate, existând și o protejare a dreptului la demnitate prevăzută prin art. 15 al OG nr. 137/2000 privind combaterea tuturor formelor de discriminare, cu sancțiuni evidente, iar legitimitatea sancționării este dată prin nevoia de a proteja, în principal, reputația și drepturile altora, dar se poate invoca, spre exemplu, și siguranța publică, apărarea ordinii, protecția moralei etc.

78. Totodată, Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale consideră că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme, iar lezarea acestui drept poate fi sancționată chiar și penal: *„Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. —, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”*

79. În luarea deciziei s-a ținut cont și de art. 30 al Constituției României care asigură libertatea de exprimare dar prevede și limitele acestei libertăți:

„(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război, de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.”

80. Față de toate aceste considerente, Colegiul director a constatat că partea reclamată a săvârșit o faptă de discriminare, prin încălcarea demnității umane a cetățenilor români de religie creștin-ortodoxă, textul din articol depășind limitele libertății de exprimare și constituind un discurs carea a avut ca scop sau care a vizat crearea unei atmosfere degradante, ostile, umilitoare la adresa unui grup de persoane pe considerentul apartenenței lor religioase, urmând să aplice reclamatului sancțiunea cu amendă contravențională în valoare de 5.000 lei,

pe care o consideră efectivă, disuasivă și proporțională cu pericolul social al faptei săvârșite de partea reclamată – art. 26, alin. (1) din OG nr. 137/2000.

81. La stabilirea cuantumului sancțiunii amenzii contravenționale, Colegiul director are în vedere următoarele:

- circumstanțe agravante: conținutul mesajului, calitatea, poziția socială a părții reclamate, răspândirea publică a mesajului, cât și impactul.

82. Având în vedere că art. 26 din OG nr. 137/2000 prevede:

„ (1) *Contravențiunile prevăzute la art. 2 alin. (2), (4), (5) și (7), art. 6-9, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, 13, 14 și 15 se sancționează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate*”, cuantumului amenzii a fost orientat spre minim ținându-se cont de anumite circumstanțe atenuante, mai exact, de faptul că partea reclamată a revenit public cu un nou articol, în data de 30.10.2020, în care a explicat ce înseamnă în accepțiunea sa termenul de vite, lăsând să se înțeleagă că nu a avut în intenție ca acest termen să îi supere pe credincioșii creștin-ortodocși.

Opinie separată formulată de Asztalos Csaba Ferenc și Haller István – membri Colegiul Director

1. În dezacord cu soluția pronunțată cu majoritate de voturi de Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării în dosarul nr. 781/ 2019, prin care s-a constatat că articolul de opinie a părții reclamate cu titlul „*Satană în sutană*” depășește limitele libertății de exprimare și constituie o faptă de discriminare,

formulăm prezenta opinie separată,

considerând că nu este necesară o ingerință a statului în limitarea libertății de exprimare, articolul de opinie nu constituie o faptă de discriminare, plângerea se impunea a fi respinsă ca neîntemeiată, pentru considerentele ce vor fi expuse, în esență, în continuare.

2. În fapt, partea reclamată, în calitatea sa de jurnalist, formator de opinie, la data de 08.10. 2020, a publicat un articol de opinie cu titlul „*Satană în sutană*”, având următorul conținut:

„În urmă cu milenii, preoții egipteni înfricoșau populația prevestind că Amon Ra, zeul Soarelui, își va ascunde chipul în miez de zi deoarece oamenii nu-l adorau îndeajuns, pe el și întruchiparea sa pe Pământ, Faraonul, viitoarea mumie. În ziua prezisă, Soarele se înnegrea, poporul cădea în genunchi gemând disperat, dar preoții îl implorau pe Ra să-și ierte robii și să lumineze din nou – ceea ce se și întâmpla.

IPS , căpetenia BOR, arată că ortodoxia românească a rămas la nivelul de acum câteva mii de ani al cultului egiptean. Ba, de fapt, și mai jos, căci preoții din Teba măcar știau destulă astronomie ca să calculeze timpul eclipselor. Pentru a prosti oamenii, șarlatanul n-are nevoie de matematică, nici de logică – o dă direct, ca o strigătură pentru vitele ce le păstorește: ascultați ce vă spun, fiindcă a interzis pelerinajul la moaștele Sf. Dimitrie în octombrie 1989, comunismul a căzut peste câteva luni. Post hoc, ergo propter hoc – după, deci, din cauza. Carevasăzică, așa o să pățească acum și guvernul la alegerile din decembrie. „Dumnezeu nu se lasă batjocorit!”, a mai cuvântat pescarul de oameni cu prostovolul.

Dumnezeu, nu, dar sufletele celor uciși pentru că nu s-au supus bestiiilor comuniste, pot fi batjocorite, ÎnaltPreaFericite, nu? Trupurile victimelor regimului diavolesc al lui Ceaușescu și Dej, culminând cu cei care s-au lăsat omorâți pentru libertate la Timișoara și în toată țara, nu fac nici cât negrul de sub unghia de la piciorul Sf. Dimitrie, băi, prietene al omului?

Ștăbimea Bisericii Ortodoxe Române a fost aliata lui Ucigă-I Toaca sub comunism. Ba chiar a fost Răul însuși: satanele în sutană i-au turnat cuvios la Securitate pe credincioșii care li se mărturiseau, n-au zis nici bleau la toate crimele regimului, la distrugerea satelor, la dărâmarea și alungarea pe roate a bisericilor, i-au cântat în strună lui Ceaușescu până în ultima clipă: pe 19 decembrie 1989, BOR îi trimitea o scrisoare de mulțumire dictatorului, ridicându-l în slăvi mai ceva pe ca Iisus Hristos. Iar pe martirii Timișoarei îi numea huligani.

Grea misie a avut Dumnezeuul batjocorit la Sf. Dimitrie: să dea jos comunismul în vreme ce armata Lui de popi trădători din România l-a stat din răspuțeri împotriva...”

3. În prezenta opinie probăm faptul că articolul de opinie, obiect al prezentei plângeri, nu depășește limita libertății de exprimare, în concluzie nu se impune o ingerință a statului în exercitarea acestui drept.

Legislație aplicabilă în speță

A. Legislație internă

4. Constituția României

Art. 1 alin. (3) - Statul român

„(3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.”

Art. 4. alin. (2) - Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni

„(2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.”

Art. 16 - Egalitatea în drepturi

„(1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.”

Art. 29 - Libertatea conștiinței

„(1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

(3) Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

(4) În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă.

(5) Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin

înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfelinate.
(6) *Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.*”

Art. 30 - Libertatea de exprimare

„(1) *Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.*

(2) *Cenzura de orice fel este interzisă.*

(3) *Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.*

(4) *Nici o publicație nu poate fi suprimată.*

(5) *Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.*

(6) *Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.*

(7) *Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.*

(8) *Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictelor de presă se stabilesc prin lege.*”

5. Legea nr. 489 din 28 decembrie 2006 (*republicată*) privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor

Art. 1

(1) *„Statul român respectă și garantează dreptul fundamental la libertate de gândire, de conștiință și religioasă al oricărei persoane de pe teritoriul României, potrivit Constituției și tratatelor internaționale la care România este parte.*

(2) *Nimeni nu poate fi împiedicat sau constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă contrară convingerilor sale și nici nu poate fi supus vreunei discriminări, urmărit sau pus într-o situație de inferioritate pentru credința, apartenența ori neapartenența sa la o grupare, asociație religioasă sau un cult ori pentru exercitarea, în condițiile prevăzute de lege, a libertății religioase.*”

Articolul 5

(4) *„În activitatea lor, cultele, asociațiile religioase și grupările religioase au obligația să respecte Constituția și legile țării și să nu aducă atingere securității publice, ordinii, sănătății și moralei publice, precum și drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.*”

Articolul 13

„(1) *Raporturile dintre culte, precum și cele dintre asociații și grupuri religioase se desfășoară pe baza înțelegerii și a respectului reciproc.*

(2) *În România sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defăimare și învrăjpire*

religioasă, precum și ofensa publică adusă simbolurilor religioase.”

6. OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

Art. 2

(1) „În prezenta ordonanță, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex sau orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată sau orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

(8) „Prevederile prezentei ordonanțe nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație.”

Art. 15.

„Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.”

B. Convenții și tratate internaționale

7. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale

Art. 10 Libertatea de exprimare

1. „Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

C. Materiale internaționale relevante ¹

¹ a se vedea cauza Cazul Mariya Alekhina ȘI ALȚII v. RUSIA [https://hudoc.echr.coe.int/fre# {% 22itemid% 22: \[% 22001-184666 % 22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre# {% 22itemid% 22: [% 22001-184666 % 22])

8. Consiliul Europei

(a) Comisia de la Veneția

Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) în Raportul său privind relația dintre libertatea de exprimare și libertatea de religie: problema reglementării și urmării penale a blasfemiei, a incitării religioase și a incitării la ură religioasă, adoptată la cea de-a 76-a sesiune plenară care a avut loc la Veneția la 17-18 octombrie 2008, CDL-AD(2008)026 (Raportul Comisiei de la Veneția), a declarat că, în timp ce incitarea la ură religioasă ar trebui să facă obiectul sancțiunilor penale (§ 89), acestea au fost inadecvate în ceea ce privește insultarea sentimentelor religioase și, cu atât mai mult, în ceea ce privește blasfemia 92).

(b) Recomandarea de politică generală ECRI nr. 15 privind combaterea discursului de ură

Părțile relevante din Recomandarea privind politica generală nr. 15 privind combaterea urii, adoptată de Comisia Europeană împotriva rasismului și intoleranței (ECRI) la 8 decembrie 2015, conțin următorul text:

„Având în vedere că discursul de incitare la ură trebuie înțeles în sensul prezentei recomandări de politică generală ca advocacy, promovare sau incitare, sub orice formă, a denigrării, a urii sau a defăimării unei persoane sau a unui grup de persoane, precum și orice hărțuire, insultă, stereotipuri negative, stigmatizare sau amenințare cu privire la o astfel de persoană sau grup de persoane, precum și justificarea tuturor tipurilor de exprimare anterioare, pe motiv de "rasă", origine națională, religie, apartenență.

Recunoașterea faptului că discursurile de incitare la ură pot lua forma refuzului public, a trivializării, a justificării sau a condonării crimelor de genocid, a crimelor împotriva umanității sau a crimelor de război constatate de instanțe și a glorificării persoanelor condamnate pentru comiterea unor astfel de infracțiuni;

Recunoscând, de asemenea, că formele de exprimare care jignesc, șochează sau perturbă nu vor echivala numai cu discursuri de incitare la ură și că acțiunea împotriva folosirii discursului de incitare la ură ar trebui să servească mai degrabă la protejarea indivizilor și a grupurilor de persoane decât a anumitor credințe, ideologii sau religii;

(...)

14. Recomandarea recunoaște, de asemenea, că, în unele cazuri, o trăsătură specială a utilizării discursurilor de incitare la ură este că aceasta poate avea ca scop incitarea sau, în mod rezonabil, poate avea ca efect incitarea altor persoane de a comite acte de violență, intimidare, ostilitate sau discriminare împotriva celor vizați de aceasta. După cum reiese clar din definiția de mai sus, elementul de incitare implică fie o intenție clară de a comite acte de violență, intimidare, ostilitate sau discriminare, **fie un risc iminent** ca astfel de acte să aibă loc ca urmare a discursului special de incitare la ură utilizat.

16. (...)evaluarea dacă există sau nu un risc de apariție a actelor relevante necesită luarea în considerare a circumstanțelor specifice în care este utilizat discursul de incitare la ură. În special, va fi necesar să se ia în considerare:

(a) contextul în care este utilizat discursul de incitare la ură (în special dacă există deja sau nu tensiuni grave în cadrul societății de care este legat acest discurs de incitare la ură);
(b) capacitatea persoanei care utilizează discursul de incitare la ură de a exercita influență asupra altora (de exemplu, prin calitatea de conducător politic, religios sau comunitar);
(c) natura și forța limbajului utilizat (de exemplu, dacă este provocator și direct, implică utilizarea dezinformării, stereotipurilor și stigmatizării negative sau care pot incita în alt mod acte de violență, intimidare, ostilitate sau discriminare);
(d) contextul observațiilor specifice (fie că sunt sau nu un eveniment izolat sau sunt reafirmate de mai multe ori și dacă pot fi sau nu considerate ca fiind contrabalansate fie prin intermediul altora făcute de același vorbitor, fie de altcineva, în special în cursul unei dezbateri);
(e) mediul utilizat (fie că este sau nu capabil să aducă imediat un răspuns din partea publicului, cum ar fi la un eveniment „viu”); și (f) natura audienței (fie că aceasta avea sau nu mijloacele și înclinația sau susceptibilitatea de a se angaja în acte de violență, intimidare, ostilitate sau discriminare).”

9. Națiunile Unite

(a) Pactul internațional privind drepturile civile și politice

Dispozițiile relevante ale Pactului internațional din 1966 privind drepturile civile și politice (ICCPR) prevăd:

Articolul 19

„1. Orice persoană are dreptul să-și exprime opiniile fără să intervină.

2. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept include libertatea de a căuta, de a primi și de a transmite informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, pe cale orală, scrisă sau tipărită, sub formă de artă, sau prin orice alt mijloc de comunicare la alegerea sa.

3. Exercițarea drepturilor prevăzute la alineatul (2) din prezentul articol poartă cu sine sarcini și responsabilități speciale. Prin urmare, aceasta poate fi supusă anumitor restricții, însă acestea nu pot fi decât prevăzute de lege și sunt necesare:

(a) pentru respectarea drepturilor sau a reputației altora;

(b) pentru protecția securității naționale sau a ordinii publice (ordre public) sau a sănătății publice sau a moralității.”

Articolul 20

„1. Orice propagandă pentru război va fi interzisă de lege.

2. Orice advocacy de ură națională, rasială sau religioasă care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență este interzisă prin lege.”

(b) Consiliul pentru Drepturile Omului

Părțile relevante din Raportul raportorului special privind libertatea de religie sau de credință, Asma Jahangir, și raportorul special privind formele contemporane de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranță aferentă, Doudou Diène, în urma Deciziei Consiliului pentru Drepturile Omului 1/107 privind incitarea la ură rasială și religioasă și promovarea toleranței, A/HRC/2/3, din 20 septembrie 2006 (raportul HRC 2006) au următorul text:

„47. Raportorul special observă că articolul 20 din Pact a fost elaborat pe fundalul istoric al ororilor comise de regimul nazist în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Pragul actelor la care se face referire în articolul 20 este relativ ridicat, deoarece ele trebuie să constituie o pledoarie a urii naționale, rasiale sau religioase. În consecință, raportorul special consideră că expresiile ar trebui interzise în temeiul articolului 20 numai dacă constituie incitarea la acte iminente de violență sau discriminare împotriva unui anumit individ sau grup (...)

50. Organismele judiciare naționale și regionale – acolo unde există – au depus adesea eforturi pentru a găsi un echilibru delicat între drepturile concurente, care este deosebit de solicitant atunci când sunt implicate convingerile și libertatea religioasă. În situațiile în care există două drepturi concurente, organismele regionale au extins adesea o marjă de apreciere autorităților naționale și în cazul sensibilităților religioase, acestea au lăsat, în general, o marjă de apreciere ușor mai mare, deși orice decizie de a limita un anumit drept al omului trebuie să respecte criteriile de proporționalitate. La nivel mondial, nu există suficient teren comun pentru a asigura o marjă de apreciere. La nivel global, orice încercare de a coborî pragul articolului 20 din Pact nu numai că ar micșora frontierele liberei exprimări, dar ar limita și libertatea religiei sau a credinței în sine. O astfel de încercare ar putea fi contraproductivă și ar putea promova o atmosferă de intoleranță religioasă.”

Părțile relevante din Raportul special privind promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, Frank La Rue, prezentat în conformitate cu Rezoluția 16/4, A/67/357, din 7 septembrie 2012 a Consiliului pentru Drepturile Omului, au următorul cuprins:

„46. Deși unele dintre conceptele de mai sus se pot suprapune, raportorul special consideră că următoarele elemente sunt esențiale pentru a stabili dacă o expresie constituie incitare la ură: pericolul real și iminent al violenței care rezultă din exprimare; intenția vorbitorului de a incita la discriminare, ostilitate sau violență; și o atenție atentă din partea sistemului judiciar a contextului în care s-a exprimat ura, având în vedere că dreptul internațional interzice anumite forme de vorbire pentru consecințele lor, și nu pentru conținutul lor ca atare, pentru că ceea ce este profund ofensator într-o comunitate s-ar putea să nu fie așa în alta. În consecință, orice evaluare contextuală trebuie să includă luarea în considerare a diversilor factori, inclusiv existența unor modele de tensiune între comunitățile religioase sau rasiale, discriminarea împotriva grupului vizat, tonul și conținutul discursului, persoana care incită la ură și mijloacele de diseminare a expresiei urii. De exemplu, o declarație lansată de o persoană către un grup mic și restrâns de utilizatori Facebook nu are aceeași greutate ca o declarație publicată pe un site principal. În mod similar, expresia artistică ar trebui avută în vedere în raport cu valoarea și contextul artistic al acesteia, având în vedere că arta poate fi utilizată pentru a provoca sentimente puternice fără intenția de a incita la violență, discriminare sau ostilitate.

47. În plus, în timp ce statele sunt obligate să interzică prin lege orice advocacy de ură națională, rasială sau religioasă care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență în temeiul articolului 20 alineatul (2) din Pact, nu există nicio cerință de a incrimina o astfel de expresie. Raportorul special subliniază că ar trebui incriminate numai cazurile grave și extreme de incitare la ură, care ar depăși pragul de șapte părți.”

(c) Comitetul pentru drepturile omului

107. Părțile relevante din comentariul general nr. 34, articolul 19: Libertățile de aviz și exprimare din 12 septembrie 2011 au următorul cuprins:

„22. Alineatul (3) stabilește condiții specifice și numai aceste condiții pot fi impuse restricții: restricțiile trebuie să fie „furnizate prin lege”; acestea pot fi impuse numai pentru unul dintre motivele prevăzute la alineatul (3) literele (a) și (b); și trebuie să se conformeze testelor stricte ale necesității și proporționalității. Restricțiile nu sunt permise din motive nespecificate la alineatul (3), chiar dacă astfel de motive ar justifica restricții la alte drepturi protejate în cadrul Pactului. Restricțiile trebuie aplicate numai în scopurile pentru care au fost prescrise și trebuie să fie direct legate de necesitatea specifică pe care sunt întemeiate [...]”

46. Statele părți ar trebui să se asigure că măsurile de combatere a terorismului sunt compatibile cu alineatul (3). Astfel de infracțiuni, cum ar fi „încurajarea terorismului” și „activitatea extremistă”, precum și infracțiunile de „apreciere”, „glorificare” sau „justificare” a terorismului, ar trebui definite în mod clar pentru a se asigura că acestea nu conduc la interferențe inutile sau disproporționate cu libertatea de exprimare. De asemenea, trebuie evitate restricțiile excesive privind accesul la informații. Mass-media joacă un rol crucial în informarea publicului cu privire la actele de terorism, iar capacitatea sa de a funcționa nu ar trebui să fie restricționată în mod nejustificat. În acest sens, jurnaliștii nu ar trebui penalizați pentru desfășurarea activităților lor legitime (...).

48. Interdicțiile privind lipsa de respect pentru un sistem de religie sau alte credințe, inclusiv legile privind blasfemia, sunt incompatibile cu Pactul, cu excepția circumstanțelor specifice prevăzute la articolul 20 alineatul (2) din Pact. Aceste interdicții trebuie, de asemenea, să respecte cerințele stricte de la articolul 19 alin. (3), precum și articolele 2, 5, 17, 18 și 26. Astfel, de exemplu, ar fi inadmisibil ca orice astfel de legi să discrimineze în favoarea sau împotriva uneia sau anumitor religii sau sisteme de credință, sau adepții lor față de alți, sau credincioșii religioși față de necredincioși. Nici nu ar fi permis ca astfel de interdicții să fie folosite pentru a preveni sau pedepsi criticile la adresa liderilor religioși sau comentariile la adresa doctrinei religioase și a principiilor credinței (...).

50. Articolele 19 și 20 sunt compatibile și se completează reciproc. Actele care sunt abordate la articolul 20 fac toate obiectul unor restricții în temeiul articolului 19 alineatul (3). Ca atare, o limitare justificată în temeiul articolului 20 trebuie, de asemenea, să respecte articolul 19 alineatul (3).”

(d) Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale

108. Partea relevantă a Recomandării generale nr. 35, combaterea urii rasiste, din 12 septembrie 2011, are următorul cuprins:

„20. Comitetul observă cu îngrijorare că restricțiile generale sau vagi privind libertatea de exprimare au fost utilizate în detrimentul grupurilor protejate de Convenție (privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială). Statele părți ar trebui să formuleze restricții privind vorbirea cu suficientă precizie, în conformitate cu standardele din convenție, astfel cum sunt elaborate în prezenta recomandare. Comitetul subliniază că măsurile de monitorizare și combatere a discursurilor rasiste nu ar trebui folosite ca pretext pentru a reduce exprimarea protestelor față de nedreptate, nemulțumire socială sau opoziție.”

(e) Oficiul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului

109. Prezentarea comună de către Heiner Bielefeldt, raportor special privind libertatea de religie sau de credință; Frank La Rue, raportor special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare; și Githu Muigai, raportor special privind formele contemporane de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranța aferentă a Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului (OHCHR) pentru atelierul de experți privind interzicerea incitării la ură națională, rasială sau religioasă (Atelier de experți privind Europa, 9-10 februarie 2011, Viena) s-a referit la „criterii obiective pentru prevenirea aplicării arbitrare a standardelor juridice naționale referitoare la incitare la ură rasială sau religioasă”, unul dintre aceste criterii fiind:

„Intenția publică de a incita la discriminare, ostilitate sau violență trebuie să fie prezentă pentru ca discursul de incitare la ură să fie penalizat(...)”

Planul de acțiune de la Rabat privind interzicerea advocacy-ului urii naționale, rasiale sau religioase, care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență, concluzii și recomandări care provin din cele patru ateliere de experți regionali organizate de OHCHR, în 2011 („Planul Rabat”) a fost adoptat de experți la Rabat, Maroc, la 5 octombrie 2012. Părțile relevante ale planului au următorul cuprins:

„15. (...) Legislație care interzice incitarea la ură utilizează terminologie variabilă și este adesea incompatibilă cu articolul 20 din ICCPR. Cu cât definiția incitării la ură este mai largă în legislația internă, cu atât mai mult deschide calea pentru aplicarea arbitrară a acestor legi. Terminologia referitoare la infracțiunile de incitare la ură națională, rasială sau religioasă variază în diferite țări și este din ce în ce mai vagă, în timp ce în legislația națională sunt incluse noi categorii de restricții sau limitări ale libertății de exprimare. Acest lucru contribuie la riscul unei interpretări greșite a articolului 20 din DPI și la adăugarea unor limitări ale libertății de exprimare care nu sunt cuprinse la articolul 19 din DPI.”

10. Alte materiale internaționale

(a) Declarația comună privind defăimarea religiilor și legislația antiteroristă și anti-extremistă

La 9 decembrie 2008, raportorul special al Organizației Națiunilor Unite pentru libertatea de opinie și exprimare, reprezentantul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) pentru libertatea mass-media, raportorul special al Organizației Statelor Americane (OAS) pentru libertatea de exprimare și raportorul special al Comisiei Africane pentru drepturile omului și ale popoarelor (ACHPR) pentru libertatea de exprimare și accesul la informații au adoptat o declarație comună, în măsura în care este relevant:

Defăimarea religiilor

„Conceptul de „defăimare a religiilor” nu este în acord cu standardele internaționale privind defăimarea, care se referă la protecția reputației indivizilor, în timp ce religiile, ca toate credințele, nu se poate spune că au o reputație proprie.

Restricțiile privind libertatea de exprimare ar trebui să se limiteze la protecția drepturilor și intereselor sociale imperative și nu ar trebui să fie utilizate niciodată pentru a proteja anumite instituții sau noțiuni abstracte, concepte sau credințe, inclusiv cele religioase.

Restricțiile privind libertatea de exprimare în vederea prevenirii intoleranței ar trebui să se limiteze la promovarea urii naționale, rasiale sau religioase care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență.

Organizațiile internaționale, inclusiv Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite și Consiliului pentru Drepturile Omului, ar trebui să se abțină de la adoptarea în continuare a declarațiilor în sprijinul ideii de „defăimare a religiilor”.

(b) Principiile de la Camden

113. Organizația neguvernamentală ARTICOLUL 19: Campania globală pentru libera exprimare („ARTICLE 19”) a pregătit Principiile Camden privind libertatea de exprimare și egalitatea pe baza discuțiilor care au implicat un grup de înalți funcționari ONU și alți funcționari, societatea civilă și experții academici în dreptul internațional al drepturilor omului privind libertatea de exprimare și aspectele legate de egalitate în cadrul reuniunilor desfășurate la Londra la 11 decembrie 2008 și 23-24 februarie 2009 („principiile Camden”). Acestea au următorul cuprins, în măsura în care este relevant:

Principiul 12: Incitare la ură

„12.1. Toate statele ar trebui să adopte o legislație care să interzică orice susținere a urii naționale, rasiale sau religioase care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență (discurs de ură). Sistemele juridice naționale ar trebui să clarifice, fie în mod explicit, fie prin interpretare autoritară, că:

I. Termenul „ură” și „ostilitate” se referă la emoții intense și iraționale de oprobriu, dușmănie și detecție față de grupul țintă.

II. Termenul „avocacy” trebuie înțeles ca necesitând intenția de a promova ura în mod public față de grupul țintă.

III. Termenul „incitare” se referă la afirmații privind grupurile naționale, rasiale sau religioase care creează un risc iminent de discriminare, ostilitate sau violență împotriva persoanelor care aparțin acestor grupuri.

IV. Promovarea, de către diferite comunități, a unui sentiment pozitiv al identității de grup nu constituie un discurs de incitare la ură.

(...)

12.3. *Statele nu ar trebui să interzică criticile îndreptate sau să dezbată anumite idei, credințe sau ideologii, religii sau instituții religioase, cu excepția cazului în care o astfel de expresie constituie discursuri de incitare la ură, astfel cum sunt definite în Principiul 12.1.*

(...)

12.5. *Statele ar trebui să își revizuiască cadrul juridic pentru a se asigura că orice reglementare a discursurilor de incitare la ură este conformă cu cele de mai sus.”*

Pe fond

Principii generale

11. În analiza libertății de exprimare este relevantă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a instanțelor naționale. Astfel, potrivit CEDO, conform art. 10 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile de bază pentru progresul acesteia și pentru împlinirea fiecărei persoane. În limitele alin. 2 din art. 10 din Convenție, libertatea de exprimare se aplică nu numai „informațiilor” sau care sunt primite favorabil sau considerate inofensive sau ca o chestiune de indiferență, ci și celor care jignesc, șochează sau deranjează; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului larg, fără de care nu există „societate democratică”.

12. Mai mult, articolul 10 al Convenției protejează nu numai conținutul ideilor și informațiilor exprimate, ci și forma în care sunt transmise (a se vedea, printre multe alte autorități, Oberschlick împotriva Austriei (nr. 1), 23 mai 1991, § 57, seria A nr. 204 și Women On Waves și alții împotriva Portugaliei, nr. 31276/05, §§ 29 și 30, 3 februarie 2009).

13. Potrivit art. 10 alin. (2) libertatea de exprimare nu este un drept absolut, acesta face obiectul unor excepții, care trebuie interpretate strict, iar necesitatea oricăror restricții trebuie stabilită convingător (a se vedea Stoll împotriva Elveției [GC], nr. 69698 / 01, § 101, CEDO 2007 - V).

14. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- **să urmărească un scop legitim, unul sau mai multe dintre obiectivele legitime enumerate în al doilea paragraf al art. 10,**
- **să fie necesară într-o societate democratică și**
- **să fie proporțională cu scopul urmărit** (Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801, a se vedea, de

exemplu, Steel și alții împotriva Regatului Unit, 23 septembrie 1998, § 89, Rapoarte 1998 - VII).

15. Testul „necesității într-o societate democratică” impune CNCD să stabilească dacă ingerința reclamată corespunde unei „nevoi sociale presante”. Potrivit CEDO, statele contractante au o anumită marjă de apreciere în evaluarea existenței unei astfel de nevoi, dar merge mână în mână cu supravegherea europeană, cuprinzând atât legislația, cât și deciziile care o aplică, chiar și cele pronunțate de o instanță independentă (a se vedea, printre multe alte autorități, Perna împotriva Italiei [GC], nr. 48898/99, 39, CEDO 2003-V; Association Ekin împotriva Franței, nr. 39288/98, § 56, CEDO 2001-VIII; și Cumpănă și Mazăre împotriva României [GC], nr. 33348/96, § 88, CEDO 2004- XI).

16. La evaluarea proporționalității interferenței, natura și severitatea pedepsei impuse se numără printre factorii care trebuie luați în considerare (a se vedea Ceylan împotriva Turciei [GC], nr. 23556/94, § 37, CEDO 1999 - IV Tammer împotriva Estoniei, nr. 41205/98, § 69, CEDO 2001-I și Skalka împotriva Poloniei, nr. 43425/98, § 38, 27 mai 2003).

Aplicarea principiilor de mai sus în prezenta cauză

Ingerința să fie prevăzută de lege

17. Prima cerință, cea a **existenței unei prevederi legale**, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2, alin. (1) coroborat cu art. 15 din OG nr. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborate cu art. 2, alin. (8) din OG nr. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciam că **ambele texte normative sunt previzibile și accesibile** deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Ingerința să urmărească un scop legitim

18. Raportat la **scopul legitim urmărit** prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare, se urmărește protejarea demnității umane a tuturor cetățenilor din România, indiferent de religia, apartenența la un cult a acestora. Scopul legitim urmărește protecția persoanelor fizice, nu a unui cult religios recunoscut de lege, persoană juridică.

19. Protecția demnității unei persoane fizice aparținând unui cult religios, constituie un scop legitim într-o societate democratică. Pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură pe criteriul etnic și religios,
- or,
- un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane legat de apartenența la un grup etnic – astfel cum prevede art. 15 din OG nr. 137/2000, cu modificările și completările ulterioare, republicată.

20. Constatăm că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) **pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite.**

Necesitatea ingerinței

21. Rămâne a fi stabilit dacă interferența în libertatea de exprimare „este necesară într-o societate democratică”.

În acest demers, analizăm dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase”, a unei „nevoi sociale presante” („pressing social need”).

22. Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.)

23. În conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre dispun de o „margină de apreciere” în stabilirea limitării libertății de exprimare. Autoritățile statelor membre au un contact direct și permanent cu realitățile sociale și sunt primele care se pronunță asupra existenței unei „nevoi sociale presante”. Marginea de apreciere se va stabili potrivit standardelor minime ale CEDO. (vezi Handyside v. United Kingdom par. 48 și par. 49).

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

24. În scopul de a determina dacă respectivele declarații, obiect al prezentei sesizări, constituie element de incitare la ură pe criteriul apartenenței religioase și dacă există „nevoi sociale imperioase” pentru a intervenii ingerința statului în limita libertății de exprimare, Colegiul director va examina: **obiectivul urmărit de partea reclamată, contextul în care a avut loc publicarea articolului de opinie, conținutul acestuia, calitatea autorului declarației.**

Obiectivul urmărit de reclamați

25. Obiectivul urmărit este important: a dorit autorul articolului să disemineze opinii legate de credința, religia persoanelor aparținând cultului ortodox din România ori a urmărit doar informarea publicului asupra unui subiect de interes public (vezi Jersild c. Danemarca)? La acest punct, Colegiul director nu analizează intenția de a discrimina, acest aspect neavând relevanță în stabilirea unei fapte de discriminare.

26. Din analiza textului reiese că autorul a avut intenția de a contribui la dezbateră publică privitoare la relația dintre cultul ortodox și statul român, dezbateră generată de opiniile divergente între statul român și cultul ortodox în privința exercitării libertății de conștiință (religie) pe vremea de pandemie COVID-19.

Contextul în care a avut loc publicarea articolului de opinie

27. Articolul de opinie a fost publicat în contextul în care în societatea din România au avut loc dezbateri intense cu privire la limitările impuse de stat în exercitarea dreptului la libertate de conștiință, prin restricțiile stabilite la participarea ceremoniilor, procesiunilor și pelerinajelor

religioase, restricții justificate de statul român de necesitatea protejării sănătății publice, prin prevenirea răspândirii bolii contagioase COVID-19.

28. Ca reacție la restricțiile impuse, Patriarhul al Bisericii Ortodoxe Române a declarat la data de 27 octombrie 2020 următoarele:

- „Iumea l-a cinstit pe Sfântul Dimitrie mai ales în anii grei ai comunismului, când Biserica era persecutată”.
- „În toamna anului 1989, cu prilejul hramului Sfântului Dimitrie cel Nou, în 27 octombrie, autoritățile comuniste au interzis închinarea la sfintele moaște ale Sfântului Cuvios Dimitrie motivând că în aceeași zi, în clădirea de alături, unde era sediul Marii Adunări Naționale, ar avea loc o ședință importantă. Astfel, patriarhul Teoctist a fost obligat să transfere racla de pe Dealul Mitropoliei, de la Catedrală, dar nu a dus-o prea departe, ci la Biserica Sf. Nicolae-Vlădica din apropiere”, a afirmat PF,
- „Această umilire a Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou a fost răsplătită în sensul că peste câteva luni regimul comunist a căzut, iar în clădirea de alături, care a devenit Palatul Patriarhiei, în 27 octombrie în anul 2007, chiar de sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, a fost înființat Centrul de presă Basilica al Patriarhiei Române, care prin radio și televiziune transmite de la Catedrala Patriarhală în fiecare zi slujba Sfintei Liturghii și slujba Vecerniei spre bucuria credincioșilor ortodocși români din țară și din diaspora”

Patriarhul a subliniat că „Dumnezeu nu se lasă batjocorit”.

- „Prin aceasta vedem că <<Dumnezeu nu se lasă batjocorit>>, după cum spune Sfântul Apostol Pavel (Galateni 6:7). Fraților, Dumnezeu nu se lasă batjocorit. El este îndelung-răbdător, dar este și drept. Mai întâi iubirea Sa milostivă copleșește dreptatea Sa. Dreptatea Sa se arată atunci când El dorește îndreptarea oamenilor, folosind uneori și medicamente amare, nu numai dulci pentru îndreptarea oamenilor și așa îngăduie ca ei să fie certați cu diferite încercări”, a continuat Patriarhul.

29. El și-a exprimat regretul că la pelerinajul din acest an nu au putut participa mai mulți credincioși din cauza pandemiei.

- „Regretăm faptul că, din cauza pandemiei, n-au putut participa anul acesta și credincioși din toată țara, ci numai locuitorii orașului București. Totuși, noi prețuim pe toți cei care au avut în gând să vină la București, ne rugăm lui Dumnezeu să le dăruiască sănătate și bucurie și să ne ajute ca în anii următori să putem prăznui cu toată cuviința și cu toată libertatea ziua de pomenire a Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou”, a mai spus Patriarhul la slujba care a fost oficiată la Altarul de vară de lângă Catedrala Patriarhală.

30. Specificăm că în anul 2020 la pelerinajul de Sf. Dumitru din Capitală a fost permis accesul doar celor din București, în contextul pandemiei de COVID-19. O astfel de restricție a fost impusă de Guvern și la pelerinajul de Sf. Parascheva de la Iași, decizia generând critici dure la vârful Bisericii. Atunci, Patriarhul a calificat măsura drept una "disproporționată, discriminatorie și luată fără o consultare prealabilă cu Biserica Ortodoxă Română".²

² <https://m.hotnews.ro/stire/24379317>

31. Reținem, de asemenea, că declarațiile Patriarhului BOR au fost făcute în plină campanie electorală pentru alegerile parlamentare din decembrie 2020. Momentul traserii mesajului conferă un caracter politic acestuia.

Conținutul afirmațiilor

32. Partea reclamată, în calitate de jurnalist, publică un articol de opinie în care critică declarațiile Patriarhului BOR mai sus citate. Astfel, jurnalistul dezaprobă afirmația Patriarhului BOR potrivit căreia căderea regimului comunist în 1989 a fost o consecință a interzicerii pelerinajului la moaștele Sf. Dimitrie în luna octombrie a anului în cauză, respectiv paralela tacită realizată de Patriarhul BOR, între evenimentul din 1989 și posibilele consecințe ale deciziei Guvernului României de a limita accesul la pelerinajul de Sf. Dimitrie în anul 2020, din considerente de protecție a sănătății publice.

33. În demersul său de dezaprobare, jurnalistul utilizează argumente factuale, istorice, din relația reprezentanților BOR cu regimul comunist și organele sale de securitate. În critica sa jurnalistul prezintă fapte istorice privind poziția BOR față de manifestările din Timișoara împotriva regimului comunist, în momentul inițial al declanșării Revoluției din 1989.

34. Din conținutul articolului de opinie reiese că jurnalistul critică declarațiile de natură politică ale Patriarhului BOR, considerându-le în mod indirect ca fiind o formă de dezinformare a enoriașilor. În susținerea judecăților de valoare formulate față de BOR, jurnalistul a furnizat o bază factuală istorică suficientă, prezentând fapte de notorietate în societatea din România.

35. Jurnalistul critică și enoriașii care preiau declarațiile înaltului prelat, fără să le treacă prin filtrul criticii obiective, susținute de fapte istorice.

36. Jurnalistul nu prezintă o critică la adresa credinței enoriașilor, ci dezaprobă poziția publică cu nuanțe politice a BOR, exprimată prin Patriarh, cu privire la subiecte de interes public: condițiile și limitările impuse de stat privind exercitarea libertății de credință religioasă în perioada de pandemie COVID-19, respectiv tensiunile dintre stat și BOR ca rezultat al acestor limitări.

37. Trebuie reamintită jurisprudența bine stabilită a CEDO, conform căreia, pentru a aprecia existența unei „nevoi sociale imperioase”, care să justifice o ingerință în exercitarea libertății de exprimare, trebuie să se facă **distincția între fapte și judecăți de valoare**. Dacă materialitatea primelor poate fi dovedită, ultimele nu se pretează la o demonstrare a exactității lor (a se vedea, printre altele, Cumpănă și Mazăre împotriva României [MC], nr. 33.348/96, § 98, CEDO 2004-XI, și De Haes și Gijssels împotriva Belgiei, Hotărârea din 24 februarie 1997, Culegere 1997-I, p. 235, § 42).

38. Or, din conținutul articolului de opinie rezultă, fără echivoc, că autorul își formulează judecățile de valoare pe baze factuale, fără să incite la ură, astfel încât, în speță, nu există o „nevoie socială imperioasă” care să justifice o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a jurnalistului.

Admitem că anumiți termeni utilizați sunt duri, însă libertatea presei permite o anumită doză de exagerare ori provocare.

Rolul în societate a autorului articolului de opinie

39. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, rolul, poziția autorului declarației supusă controlului este determinantă. Partea reclamată are calitatea de **jurnalist**.

40. În conformitate cu jurisprudența CEDO, deși nu trebuie să depășească limitele ce țin în special de protecția reputației și drepturilor persoanei, în îndeplinirea sarcinii de a comunica informații și idei asupra unor chestiuni de interes general, jurnaliștii sunt protejați de art. 10 din Convenție, chiar dacă nu pot face proba verității (nu este cazul în prezenta speță), dacă se dovedește că au acționat cu bună credință, pe baza unor afirmații credibile.

41. Libertatea mass-media, pluralismul, independența și siguranța jurnaliștilor sunt elementele esențiale ale dreptului libertății de exprimare și de informare și sunt de asemenea, vitale pentru funcționarea democratică a statului, deoarece principalele sarcini democratice ale mass-media includ consolidarea transparenței și a responsabilităților democratice. Mass-media are un rol esențial într-o societate democratică, acționând în calitate de „câine de pază” public, contribuind în același timp la informarea și capacitatea cetățenilor, susținându-i să înțeleagă mai bine peisajul politic și social actual, și stimulând participarea lor conștientă la viața democratică.

42. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza *Lingens c Austriei* a reținut faptul că *„Libertatea presei este unul din cele mai eficiente mijloace prin care publicul află și își formează opinii despre ideile și atitudinile conducătorilor politici. În sens larg, libertatea dezbaterii politice este esența conceptului de societate democratică, concept care domină Convenția în întregul său. Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și fapta, atât din partea jurnaliștilor, cât și a marelui public, și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță. Indubitabil, articolul 10 paragraful 2 conferă reputației altora - cu alte cuvinte, tuturor persoanelor - dreptul de a fi protejată, iar această protecție include și politicienii, chiar și atunci când aceștia nu acționează în nume propriu; dar, în astfel de cazuri, cerințele acestei protecții trebuie cântărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice.”*

43. Chiar dacă în prezenta speță Patriarhul BOR nu este un politician, nuanța politică a declarației acestuia vizată de articolul jurnalistului, atrage limite de critică mult mai largi, comparabile cu cele în cazul politicianilor.

Concluzii

44. Deși există un scop legitim urmărit prin posibila ingerință a statului în liberarea de exprimare (protecția demnității umane a persoanelor fizice pe criteriul de apartenență religioasă), în speță nu există o nevoie „nevoie socială imperioasă” care să justifice o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a jurnalistului.

45. Din conținutul articolului de opinie reiese că jurnalistul critică declarațiile de natură politică ale Patriarhului BOR, considerându-le în mod indirect ca fiind o formă de dezinformare a enoriașilor. În susținerea judecăților de valoare formulate față de BOR, jurnalistul a furnizat o bază factuală istorică suficientă, prezentând fapte de notorietate în societatea din România.

46. Jurnalistul critică și enoriașii care preiau declarațiile înaltului prelat, fără să le treacă prin filtrul criticii obiective, susținute de fapte istorice.

47. Articolul de opinie a vizat subiecte de interes public și jurnalistul a contribuit la dezbaterăa unor subiecte de interes public: condițiile și limitările impuse de stat privind exercitarea libertății

de credință religioasă în perioada de pandemie COVID-19, tensiunile dintre stat și BOR ca rezultat al acestor limitări, relația dintre stat și BOR în istoria României.

48. Articolul de opinie a jurnalistului nu conține niciun element de violență, nici de instigare la justificarea violenței, a urii sau a intoleranței față de credincioși.

49. Pentru considerentele de mai sus, constatăm că articolul de opiniei obiect al prezentei, nu depășește limitele libertății de exprimare, ca atare nu se impune o ingerință a statului în exercitarea acestui drept.

Completare la opinia separată, formulată de Haller István

Pe de o parte este bine de știut că în cursul istoriei au fost formulate critici severe la adresa unor biserici. Voltaire, spre exemplu, și-a manifestat opinia extrem de dură față de biserica catolică, inclusiv prin îndemnul cu care își termina unele scrisuri: „*Écrasez l'infâme!*” („*Striviți infamul!*”). În mod evident, modul în care Voltaire a criticat biserica nu poate fi cenzurat într-o societate democratică contemporană.

Pe de altă parte remarc faptul că instituțiile statului nu sunt echidistante față de toate cultele recunoscute de stat, în fapt BOR se implică inclusiv în activitatea legislativă, indicând parlamentarilor să voteze conform dogmaticii bisericii, iar instituțiile statului tratează în mod preferențial BOR. Realizarea efectivă a separației dintre stat și biserică nu este doar o cerință a statului modern, dar și o necesitate pentru biserici. Doar astfel se poate evita ca, în situațiile în care cetățenii sunt revoltați împotriva unor măsuri luate de autoritățile statului, această revoltă să nu se manifeste și împotriva bisericii. Istoria ne arată extrem de clar unde se ajunge dacă cetățenii nu fac disocierea dintre stat și biserică. Cu ocazia Revoluției Franceze zeci de mii de biserici au fost distruse (din centrul Parisului din 18 biserici au rămas doar 2), peste 4000 de parohii fiind desființate. Nemulțumirea reclamatului este cauzată inclusiv de existența acestei situații nefericite, a relației dintre Stat și BOR, care nu respectă cerințele unui stat laic modern.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20, alin. (2) din OG 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu un număr de 5 voturi pentru, o abținere și două voturi împotriva din numărul total de voturi ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Constatarea existenței unui tratament diferențiat, discriminatoriu, pe criteriul apartenenței religioase, conform art. 2, alin.(1) și art. 15 din OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;
2. Sancționarea părții reclamate , , cu amendă contravențională în valoare de 5.000 lei, potrivit art. 2, alin.(1) și art. 26, alin.(1) din OG nr. 137/2000, cu modificările și completările ulterioare;
3. O copie a hotărârii se va comunica părților.

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Amenda se va achita la Administrația Județeană a Finanțelor Publice Sector 1, cu sediul în Șoseaua București-Ploiești 9-13, București 013682 conform Ordonanței nr. 2 din 12 iulie 2001 privind regimul juridic al contravențiilor. Contravenientul este obligat să trimită dovada plății amenzii către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (cu specificarea numărului de dosar) în termen de 15 de zile din momentul în care constituie de drept titlu executoriu, conform art. 20 alin (10) al OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, în termen de 15 zile de la data primirii, potrivit OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004, a contenciosului administrativ.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședința de deliberări desfășurată în data de 16.12.2020 au fost: ASZTALOS CSABA FERENC – membru, ADRIAN NICOLAE DIACONU – membru, CRISTIAN JURA – membru, HORIA GRAMA– membru, POPA CLAUDIA SORINA – membru, MARIA LAZĂR – membru, HALLER ISTVAN – membru, OLTEANU CĂTĂLINA - membru

Prezenta hotărâre va fi comunicată în baza Ordinului Președintelui CNCD nr. 138 din data de 24.03.2020.

**ASZTALOS CSABA FERENC
Membru Colegiul Director,
Președinte CNCD**

Motivat/redactat: AND/FL

Data: 12.01.2021

Notă: Hotărârile emise de Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și a Legii 554/2004, a contenciosului administrativ, constituie de drept titlu executoriu.